RCN Gerechtigheid & Democratie

THEMATISCHE FICHE

HERINNERINGS- EN WERELDBURGERSCHAPSEDUCATIE ALS PEDAGOGISCHE PRAKTIJK

INHOUDELIJKE EN PEDAGOGISCHE INZICHTEN EN TIPS OM OP EEN DUURZAME MANIER HERINNERINGS- EN WERELDBURGERSCHAPSEDUCATIE IN JE KLAS EN OP SCHOOL CONCREET AAN TE PAKKEN.

Colofon

Concept: RCN Gerechtigheid & Democratie
Tekst: Sara Lanoye

Disclaimer

© Illustraties
Ondanks de nodige nasporingen bleek het niet mogelijk om alle voor alle illustraties in dit educatief pakket de copyrights te verkrijgen. Eventuele rechthebbenden worden verzocht contact op te nemen met pedagogie@rcn-ong.be.

Inleiding

Om je inhoudelijk voor te bereiden op één van onze workshops[1] bieden we thematische en informatieve fiches aan over verschillende onderwerpen. In deze thematische fiche bieden we een korte introductie van beide educaties, de pedagogische vertaalslag en verwijzen we je door naar enkele interessante bronnen.

De educatieve projecten van RCN Gerechtigheid & Democratie zijn gestoeld op de pedagogische visies van herinneringseducatie en wereldburgerschapseducatie waarbij **kritisch burgerschap, betrokkenheid en meerstemmigheid centraal** staan. Beide educaties zijn erop gericht om jongeren te laten reflecteren over over hun eigen verantwoordelijkheden en engagement in onze democratische en multiculturele samenleving met openheid en respect voor zichzelf en anderen. Dit sluit perfect aan bij een **vakoverschrijdende en project- of trajectmatige insteek**.

Herinneringseducatie: zoveel meer dan een geschiedenisles

Herinneringseducatie en laat zich niet zo eenvoudig definiëren. Sommigen definiëren het als een soort herinneringsplicht ('leren omdat we het niet mogen vergeten'), anderen zien het als een manier om het heden beter te begrijpen ('waar komen we vandaan?') en dan zijn er nog die herinneringseducatie vooral opvatten als een waarschuwing, waarbij ze naar de duistere passages uit het verleden kijken om vervolgens niet in dezelfde valkuilen te trappen. Desalniettemin is iedereen ervan overtuigd dat het verleden ons iets waardevol te vertellen heeft; iets waar we iets uit kunnen leren.

Over welk verleden gaat het dan? Niet alleen gaat het om pijnlijke gebeurtenissen in onze geschiedenis, periodes waarin geweld en oorlog de bovenhand kregen over democratie en vrede. Het gaat ook om een verleden dat controverses blijft opwerpen. De erfenissen van slachtofferschap en de verantwoordelijkheden voor daderschap blijven vaak openstaande kwesties. Maar bovenal blijft het verleden ons beroeren omdat het zijn actuele inzet nog lang niet kwijt is. We willen de inzichten die deze geschiedenissen te bieden hebben niet verloren laten gaan. We willen leren uit dit verleden en ons erdoor laten aanspreken om het vandaag en in de toekomst beter te doen. Het is hierbij vooral belangrijk dat herinneringseducatie meer moet inhouden dan leerlingen tonen 'hoe erg het in het verleden was', en ze vervolgens influisteren welke 'lessen' ze daaruit moeten leren.

[1] Er zijn in totaal vier workshops: 1. Voorbij de hokjes; 2. Ik doe dus ik ben!; 3. Gerechtigheid en Democratie en 4. 3,2,1, … En actie! Meer info vind je op www.rcn-ong.be.

Wereldburgerschapseducatie: breng de wereld in je klas

Ook wereldburgerschapseducatie inspireert om met een klare kijk op de wereld inzicht te verwerven en na te denken over hoe we ons samen kunnen inzetten tot een meer rechtvaardige en leefbare wereld. Hierbij vormen actuele maatschappelijke vraagstukken (als de klimaatsverandering, ongelijkheid, migratie, diversiteit en interculturaliteit, …) de basis tot discussie en reflectie. Als leerkracht kan je een actueel thema vanuit verschillende invalshoeken en perspectieven benaderen:

1. wereldeconomie en consumptie
2. democratie en burgerszin
3. mensenrechten
4. migratie
5. diversiteit en interculturaliteit
6. duurzame ontwikkeling
7. vrede en conflict
8. sociale rechtvaardigheid.

Ook de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's)[2] die de Verenigde Naties selecteerde om tegen 2030 te bereiken, kunnen ook een leidraad vormen in jouw lessen.

Waarom deze invalshoeken en het stimuleren tot onderlinge verbondenheid en het opnemen van je eigen verantwoordelijkheid? In onze geglobaliseerde samenleving leven mensen met diverse culturele, politieke en socio-economische achtergronden samen. Als gevolg van digitalisering, toenemende mobiliteit en internationale handel staan we ook wereldwijd nauw met elkaar in verbinding en kennen we grensoverschrijdende uitdagingen. Wat elders in de wereld gebeurt, heeft invloed in de eigen leefomgeving en omgekeerd. De wereldbevolking is onderling verbonden en wederzijds afhankelijk. Welke verantwoordelijkheid kan je hierin opnemen? Ieder van ons kan op een solidaire manier en als bewuste wereldburger bijdragen tot duurzame oplossingen voor een meer leefbare wereld. Wereldburgerschapseducatie motiveert en inspireert om consequent te denken en te handelen vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid.

Hoe pak je herinnerings-en wereldburgerschapseducatie aan in je klas of op school?

Maar hoe pak je herinnerings- en wereldburgerschapseducatie nu aan? Hierna geven we de drie belangrijkste vaardigheden waaraan je kan werken met jouw leerlingen op vlak van herinnerings- en wereldburgerschapseducatie.

[2] Meer info, alsook initiatieven en tips hoe deze doelstellingen op kleine schaal te bereiken, vind je op https://www.sdgs.be/nl/sdgs.

1. Kennis en inzicht: cognitieve vaardigheden

Een eerste stap is je grondig informeren, kritisch na te denken en feiten te kaderen binnen een groter geheel. Herinneringseducatie zal hierbij zo genuanceerd en meerstemmig mogelijk leerlingen kennis en inzichten bijbrengen over het verleden, waarbij bij wereldburgerschapseducatie meer actuele thema's centraal staan om vanuit een onderzoekende houding eigen of dominante opvattingen in een breder en globaler perspectief te plaatsen.

2. Empathie en betrokkenheid: sociaal-emotionele vaardigheden

Vervolgens werk je rond empathie en betrokkenheid. Op die manier creëer je openheid en begrip en werk je aan de socio-emotionele vaardigheden van je leerlingen waarbij ze zich bewust zijn van de eigen emoties en waarden en openstaan voor die van anderen.

3. Reflectie en actie: gedragsvaardigheden

Ten slotte willen we vanuit de kritische houding, betrokkenheid en empatisch vermogen reflectie over actuele vraagstukken en zin voor actie beogen. Wereldburgerschap en herinneringseducatie gaan ook over keuzes maken om actief bij te dragen tot een meer rechtvaardige wereld.

Dit proces leent zich uitstekend om op een vakoverschrijdende en projectmatige manier aan te pakken. Gelukkig is er heel wat didactisch materiaal (als getuigenissen, kunstwerken, beeldmateriaal) voorhanden op maat van verschillende doelgroepen. Belangrijk is zeker de hoopvolle verhalen en de linken met de leefwereld van je doelgroep niet uit het oog te verliezen.
Tot slot zijn herinnerings- en wereldburgerschapseducatie absoluut geen wondermiddel om van leerlingen perfecte burgers te maken. Maar je kan leerlingen door historische en maatschappelijk relevantie thema's warm maken om op een kritische en actieve manier in het leven te staan en daarnaar te handelen.

Meer info?

Het **Bijzonder Comité voor Herinneringseducatie (BCH)** ondersteunt leerkrachten om op een doeltreffende manier te werken aan herinneringseducatie. Praktische en inhoudelijke tips, inspirerende lessuggesties en ander interessant aanbod vind je op www.herinneringseducatie.be. Ook het boek *Vroeger gaat niet over: herinneringseducatie als pedagogische praktijk* formuleert inzichten in hoe we herinneringseducatie kunnen aanpakken.

Kleur Bekennen promoot wereldburgerschapseducatie bij leerkrachten en scholen omdat deze vorm van educatie jongeren aanspreekt om zich te ontwikkelen tot kritische wereldburgers die zich bewust zijn van onze wereldwijde onderlinge afhankelijkheid, en van het belang van gedeelde verantwoordelijkheid en solidariteit. Ontdek op www.kleurbekennen.be welk educatief materiaal er voor handen is en waar je deze kan ontlenen in één van de documentatiecentra.

Om je verder in te verdiepen…

We lijsten enkele interessante bronnen op om je te verdiepen in de besproken thema's. Sommige zijn beschikbaar in onze mediatheek. Aarzel niet om ons te contacteren via pedagogie@rcn-ong.be om deze te ontlenen.

Boeken

Bijzonder Comité voor Herinneringseducatie, *Toetssteen herinneringseducatie: Een handleiding voor kwalitatieve projecten rond herinneringseducatie*, 2015.

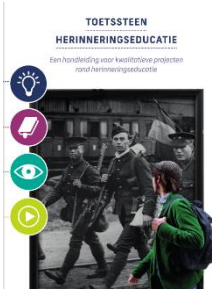

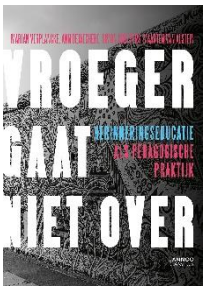

Dejaeghere, A. (e.a.), *Vroeger gaat niet over: Herinneringseducatie als pedagogische praktijk*, Lannoo, Leuven, 2017.

Kleur Bekennen, *Vrede en Conflict: inspiratiebundel*, 2018.

Films en documentaires

RCN Gerechtigheid & Democratie, Waarom is het belangrijk internationale misdaden te onthouden?, 2015, 07min.41sec., https://www.youtube.com/watch?v=CBuJsBoBssQ&t=7s.

Waarom is het belangrijk om internationale misdaden te herinneren en de mechanismen die tot dit massageweld hebben geleid te analyseren en begrijpen? Kunnen we leren uit het verleden en wat is de link met actief burgerschap? In dit filmpje laten we enkele experts aan het woord.

RCN Gerechtigheid & Democratie, Als het ginder is, is het hier, 2015, 06min.06sec., https://www.youtube.com/watch?v=2-hUMWZUNh8.
Dit filmpje toont het verloop van een workshop en korte interviews met docenten, studenten en een getuige die deelnamen aan de activiteiten.

Websites

http://www.herinneringseducatie.be

Herinnerings-educatie.be

Het Bijzonder Comité voor Herinneringseducatie (BCH) wil d.m.v. een website en databank transparantie creëren in het aanbod aan herinneringseducatie. Daarnaast ondersteunt het BCH scholen om op een efficiënte manier herinneringseducatie aan te pakken.

http://www.klascement.be

KlasCement Leermiddelennetwerk

KlasCement is het Vlaamse leermiddelennetwerk waar studenten, leerkrachten en organisaties lesmateriaal zoeken én delen. Op deze databank vind je heel wat lesmateriaal, websites en projecten. Het gebruik van de trefwoorden "herinneringseducatie" en "wereldburgerschapseducatie" vergemakkelijken jouw zoekopdracht(en) of surf rechtstreeks naar de projectsites http://www.klascement.be/wereldburgerschapseducatie en http://www.klascement.be/herinneringseducatie.

http://www.kleurbekennen.be

Kleur Bekennen geeft advies, ondersteunt en maakt leerkrachten en scholen wegwijs in het educatief aanbod rond wereldburgerschapseducatie.

KLEUR BEKENNEN

https://www.sdgs.be/nl/sdgs

De Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen of SDG's willen tegen 2030 een einde maken aan armoede, ongelijkheid en klimaatverandering in alle landen van de Verenigde Naties. De initiatieven in jouw buurt, alsook concrete tips om via kleine inspanningen hieraan mee te werken vind je op deze website. Ook de projectsite Perspective 2030 geeft inspiratie en tips hoe scholen dit kunnen aanpakken: https://www.11.be/wat-doet-11-11-11/campagnes/perspective-2030/item/sdg-s-op-school.

Suggesties?
Jouw feedback is van onschatbare waarde. Maakte je gebruik van onze handleiding en/of één van onze thematische fiches? Ben je tevreden of wens je iets op te merken of aan te vullen? Laat dit ons gerust weten op pedagogie@rcn-ong.be. Alvast bedankt voor jullie waardevolle feedback!